

VERLANGEN NAAR DE HEERE

Preek ter gelegenheid van de begrafenis van David Brainerd

Overleden op 9 oktober 1747, 's maandags daarna begraven.

Door Jonathan Edwards

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2005

VERLANGEN NAAR DE HEERE

Maar wij hebben goede moed, en hebben meer behagen om uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere in te wonen. 2 Korinthe 5 : 8

Op deze plaats geeft de apostel een reden waarom hij zo stoutmoedig, standvastig en onbeweeglijk zulk een arbeid, lijden en levensgevaaren in de dienst van Zijn Heere doorstond. Hierom verweten valse leraren onder de Korinthiërs hem soms dat hij uitzinnig was en voortgedreven werd door een soort krankzinnigheid. In het laatste gedeelte van het voorgaande hoofdstuk deelt de apostel aan de Korinthische Christenen mee dat de werkelijke reden waarom hij zo handelde, was dat hij vast geloofde in de beloften van het heerlijke toekomstige eeuwige loon, door Christus aan Zijn trouwe dienaars gedaan. Ook wist hij dat deze tegenwoordige verdrukkingen licht waren en slechts voor een ogenblik, in vergelijking met het gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid. Dit betoog wordt in dit hoofdstuk voortgezet. Hier gaat de apostel verder in op de reden die hij gegeven heeft, waarom hij zo volhardend was in het lijden en zich in zijn dienstwerk aan levensgevaar blootstelde. *Hij verwachtte een des te gelukkiger staat na de dood.* Dit is het thema van mijn tekst.

Wij kunnen hierin opmerken:

1. Het grote toekomstige voorrecht waarop de apostel hoopte: *bij de Heere in te wonen.* In de Griekse tekst betekenen de woorden eigenlijk: *bij Christus wonen als in hetzelfde land of in dezelfde stad, of bij Christus thuiskomen en bij Hem blijven.*
2. Wanneer de apostel dit voorrecht zocht, namelijk als hij uit het lichaam uit moest wonen. Hij wijst op hetzelfde in de brief aan de Filippenzen, hoofdstuk 1 : 22 en 23 : "Maar of te leven in het vlees, hetzelfde mij oorbaar zij, en wat ik verkiezen zal, weet ik niet. Want ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn."
3. De waarde die Paulus hecht aan dit voorrecht. Die was zo groot dat hij terwille daarvan verkoos uit het lichaam uit te wonen. Hij wilde liever (of, zoals het woord eigenlijk wil zeggen) het was hem aangenamer afscheid te nemen van dit leven en al zijn geneugten terwille van deze grote weldaad.
4. Het tegenwoordig voordeel dat de apostel had door zijn geloof in en zijn hoop op dit toekomstige voorrecht, namelijk dat hij er moed, verzekerdheid en volharding door kreeg. Dit komt overeen met de rechte inhoud van het woord dat weergegeven wordt met: "Maar wij hebben goede moed."
5. De apostel geeft nu een reden voor die vastberadenheid en onbeweeglijke standvastigheid des gemoeds, waarmee hij zich deze harde inspanningen, tegenspoed en gevaren getroostte die hij in zijn betoog noemt; zodat hij er middenin niet verflauwde, noch ontmoedigd was, maar voortdurend licht en inwendige ondersteuning, kracht en troost onder dit alles kreeg. Dit komt overeen met het 16^e vers van het voorgaande hoofdstuk: "Daarom vertragen wij niet; maar hoewel onze uitwendige mens verdorven wordt, zo wordt nochtans de inwendige vernieuwd van dag tot dag." En hetzelfde wordt meer bepaaldelijk uitgedrukt in de verzen 8-10 van dat hoofdstuk: "Als die in alles verdrukt worden, doch niet benauwd; twijfelmoedig, doch niet mismoedig; vervolgd, doch niet daarin verlaten; nedergeworpen, doch niet verdorven; altijd de doding van de Heere Jezus

in het lichaam omdragende, opdat ook het leven van Jezus in ons lichaam zou geopenbaard worden." En in het 6e hoofdstuk, de verzen 4-10: " Maar wij, als dienaars van God, maken onszelf in alles aangenaam, in vele verdraagzaamheid, in verdrukkingen, in noden, in benauwdheden, in slagen, in gevangenschappen, in beroerten, in arbeid, in waken, in vasten, in reinheid, in kennis, in lankmoedigheid, in goedertierenheid, in de Heilige Geest, in ongeveinsde liefde, in het Woord der Waarheid, in de kracht van God, door de wapenen der gerechtigheid aan de rechter en aan de linkerkant; Door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht; als verleiders, en nochtans waarachtigen; Als onbekenden, en nochtans bekend; als stervenden, en ziet, wij leven; als getuchtigd, en niet gedood; Als droevig zijnde, doch altijd blijde; als arm, doch velen rijk makende; als niets hebbende, en nochtans alles bezittende"

Uit de vele nuttige zaken die we in de tekst kunnen opmerken, zal ik deze keer slechts de nadruk leggen op wat er het meest uitspringt, namelijk ***dat de zielen van ware Christenen, die bij het sterven het lichaam verlaten, heengaan om bij Christus te zijn.***

In de volgende opzichten zullen zij met Christus zijn:

I. *Zij zullen op een gezegende plaats wonen met de verheerlijkte menselijke natuur van Christus.*

Christus heeft nog Zijn menselijke natuur. Hij blijft en zal in alle eeuwigheid blijven beide God en mens. Hij houdt Zijn gehele menselijke natuur: niet slechts Zijn menselijke ziel, maar ook Zijn menselijk lichaam. Zijn dode lichaam is uit de doden opgestaan; hetzelfde lichaam dat uit de doden opgewekt is, is verhoogd en verheerlijkt aan Gods rechterhand. Wat dood was, is nu levend en leeft in alle eeuwigheid.

En daarom is er een zekere plaats, een bijzondere plaats in het geschapen heelal, waar Christus heengegaan is en waar Hij nu verblijft. Deze plaats noemen wij de hoogste hemelen of de hemel der hemelen, een plaats boven de zichtbare hemelen, Efeze 4 : 9 en 10: "Nu dit: Hij is opgevaren; wat is het, dan dat Hij ook eerst is nedergedaald in de nederste delen der aarde? Die nedergedaald is, is Dezelfde ook Die opgevaren is ver boven al de hemelen." Deze noemt de apostel de derde hemel, 2 Korinthe 12 : 2. Hij ziet de lucht als de eerste, de sterrenhemel als de tweede en de hoogste hemel als de derde. Dit is de woonplaats van de heilige engelen. Zij worden in Mattheus 24 : 36: "De engelen der hemelen" genoemd. En in Mattheus 13 : 32: "De engelen die in de hemel zijn" en in Mattheus 22 : 30: "de engelen Gods in de hemel." Van hen wordt gezegd dat zij altijd zien het aangezicht des Vaders, Die in de hemelen is (Matth. 18 : 10). En elders wordt van hen getuigd dat zij voor de troon van God zijn of rondom Zijn troon in de hemel zijn en vandaar uitgezonden worden, vandaar neerdalen met boodschappen aan deze wereld.

En daar worden de zielen van de afgereisde kinderen van God heengebracht als ze sterven. Zij worden niet ondergebracht in een verblijfplaats, afgescheiden van de hoogste hemel; een plaats der rust waar zij bewaard worden tot de oordeelsdag, zoals sommigen zich voorstellen. Die plaats noemen zij dan "de hades van de gelukzaligen." Neen, zij gaan onmiddellijk naar de hemel zelf. Dat is het Vaderhuis, het thuis van Gods kinderen. Zij zijn gasten en vreemdelingen op deze aarde en dit is het betere vaderland waarheen zij reizen (Hebr. 11 : 13-16). Dit is de stad waar ze thuishoren, Filippenzen 3 : 20: "Onze wandel (of letterlijk: burgerschap) is in de hemelen."

Daarom is dit ongetwijfeld de plaats die de apostel in de tekst bedoelt, als hij zegt: "Wij zijn bereid om ons eerste huis, ons lichaam, te verlaten en te wonen in hetzelfde huis, dezelfde stad, hetzelfde land waar Christus woont." Daar komt het hier in de

grondtekst juist op neer. Wat kan dit huis, deze stad, dit land anders zijn dan dat huis dat elders hun thuis en het Vaderhuis genoemd wordt, de stad en het land waar zij thuishoren en waarheen ze reizen gedurende de hele tijd die zij in deze wereld zijn en het huis, de stad en het land waar Christus in Zijn menselijke natuur is? Dit is de rust van Gods kind. Hier is hun hart zolang zij leven en hier is hun schat: "Een onverderfelijke en onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard wordt voor hen" (1 Petr. 1 : 4). Daarom krijgen ze pas hun eigenlijke en volledige rust als ze daar komen. Dus komen hun zielen, als zij uit hun lichamen uitwonen (welke toestand door de Schrift voorgesteld word als een staat van volmaakte rust), daar in de hemel.

- De twee kinderen van God die deze wereld verlaten hebben zonder te sterven, namelijk Henoch en Elia, zijn naar de hemel gegaan. Men zag Elia, net als Christus later, ten hemel opvaren. En wij hebben alle reden om te denken dat Gods kinderen, die sterven en deze wereld verlaten, naar dezelfde plaats der rust gaan.
- Mozes, die op de top van de berg Nebo stierf, is naar dezelfde verblijfplaats opgevaren als waar Elia heen ging zonder te sterven. Zij zijn metgezellen in een andere wereld, zoals zij samen verschenen bij Christus' verheerlijking op de berg. Zij waren toen samen bij Christus op de berg toen Hij een voorproef had van Zijn verheerlijking in de hemel. En ongetwijfeld zijn ze later bij Hem geweest toen Hij wezenlijk en volkomen in de hemel verheerlijkt werd.
- En daar ging zonder twijfel de ziel van Stefanus heen toen hij de laatste adem uitblies. De omstandigheden van zijn dood laten het zien. Handelingen 7 : 55 enzovoort: "Maar hij, vol zijnde des Heiligen Geestes, en de ogen houdende naar de hemel, zag de heerlijkheid Gods, en Jezus, staande ter rechterhand Gods. En hij zeide: Ziet, ik zie de hemelen geopend, en de Zoon des mensen (Jezus in Zijn menselijke natuur), staande ter rechterhand Gods. Maar zij, roepende met grote stemme, stopten hun oren, en vielen eendrachtelijk op hem aan; En wierpen hem ter stad uit, en stenigden hem. En zij stenigden Stefanus, aanroepende en zeggende: Heere Jezus, ontvang mijn geest." Voor zijn dood had hij een buitengewoon gezicht op de heerlijkheid die de Zaligmaker in de hemel ontvangen had, niet alleen voor Zichzelf, maar ook voor al Zijn getrouwe volgelingen, opdat hij bemoedigd zou worden door de hoop op deze heerlijkheid, om vrolijk om Zijnentwil zijn leven af te leggen. Dienovereenkomstig sterft hij in deze hoop, zeggende: "Heere Jezus, ontvang mijn geest." Daarmee heeft hij zonder twijfel bedoeld: ontvang mijn geest opdat die bij U zij, in die heerlijkheid waarin ik U nu zie, in de hemel, aan de rechterhand van God.
- En daar is de ziel van de bekeerde moordenaar aan het kruis heengevaren. Christus zei tegen hem: "Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn." Het Paradijs is hetzelfde als de derde hemel, zoals blijkt uit 2 Korinthe 12 : 2, 3 en 4. Wat het tweede vers daar "de derde hemel" noemt wordt in het vierde vers het Paradijs genoemd. De afgereisde zielen van de apostelen en de profeten zijn in de hemel, zoals blijkt uit Openbaring 18 : 20: "Bedrijft vreugde over haar, gij hemel, en gij heilige apostelen, en gij profeten"

Gods Kerk wordt in de Schrift van tijd tot tijd in deze twee delen onderscheiden: een gedeelte dat in de hemel is en een gedeelte dat op de aarde is, Efeze 3 : 14 en 15: "Jezus Christus, uit Welken alle geslacht in de hemelen en op de aarde genoemd wordt." Kolossenzen 1 : 20: "En dat Hij, door Hem vrede gemaakt hebbende door het bloed Zijns kruises, door Hem, zeg ik, alle dingen verzoenen zou tot Zichzelven, hetzij de dingen die op de aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn."

Nu, wat anders kunnen die dingen in de hemelen zijn, waarvoor vrede gemaakt is door het bloed Zijns kruises en die door Hem met God verzoend zijn, dan de heiligen in de hemel? Zo lezen we ook in Efeze 1 : 10: "Om wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide dat in de hemel is, en dat op de aarde is." De geesten der volmaakt rechtvaardigen zijn in dezelfde stad van de levende God en het hemelse Jeruzalem, bij het ontelbare gezelschap der engelen en Jezus, de Middelaar van het Nieuwe Testament, gelijk blijkt uit Hebréeën 12 : 22-24. Gods Kerk wordt in de Schrift vaak Jeruzalem genoemd. De apostel spreekt van *het Jeruzalem dat boven is of in de hemel, als ons aller moeder*. Maar als er geen deel van de Kerk in de hemel is, of niemand behalve Henoch en Elia, zou dit allicht niet "Jeruzalem, dat in de hemel is" genoemd worden.

II. De zielen van de ware heiligen gaan, als zij het lichaam verlaten, heen om met Christus te zijn, om te wonen in het onmiddellijke, volle en blijvende gezicht op Hem.

Als wij van onze lieve vrienden gescheiden zijn, zijn zij uit het gezicht. Maar als wij bij hen zijn, hebben wij de gelegenheid en de voldoening ze te zien. Evenzo: als Gods kinderen in het lichaam zijn en van de Heere uitwonen, is Hij in verscheidene opzichten uit het gezicht. "Denwelken gij niet gezien hebt, en nochtans liefhebt" (1 Petr. 1 : 8). In deze wereld hebben zij wel een geestelijk gezicht op Christus, maar zij zien door een spiegel in een duistere rede, en dan nog bij tussenpozen, maar in de hemel zien zij Hem aangezicht tot aangezicht (1 Kor. 13 : 12). "Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien" (Matth. 5 : 8). Zij zijn zalig van het zien van God in Christus, Die de glans en de schittering is van Gods heerlijkheid, door Wie Zijn heerlijkheid in de hemel uitstraalt, zodat die gezien wordt door heiligen en engelen en ook hier op de aarde. Hij is de Zon der gerechtigheid, Die niet alleen het Licht der wereld is, maar ook de Zon Die het hemelse Jeruzalem verlicht. Door Zijn heldere stralen schijnt daar Gods heerlijkheid om alle heerlijke inwoners daar te verheerlijken en zalig te maken. "De heerlijkheid Gods heeft haar verlicht en het Lam is hare Kaars" (Openb. 21 : 23).

Niemand ziet God de Vader onmiddellijk, Die een eeuwige, onsterflijke en onzienlijke Koning is. Christus is het Beeld van de onzienlijke God, door Wie Hij door alle verkorenen gezien wordt. De eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard en geopenbaard. Niemand dan de Zoon heeft ooit de Vader onmiddellijk gezien. Niemand ziet de Vader op een andere wijze dan door de openbaring van de Zoon. En in de hemel zien de geesten der volmaakt rechtvaardigen Zijn heerlijkheid. Zij zien de heerlijkheid van de goddelijke natuur, bestaande in de heerlijkheid van Zijn Godheid, de schoonheid van al Zijn volmaaktheden: Zijn grote majesteit, almacht, Zijn oneindige wijsheid, heiligheid en genade. En zij zien de schoonheid van Zijn verheerlijkte menselijke natuur en de heerlijkheid die de Vader Hem gegeven heeft als de Godmens en Middelaar. Hiervoor begeerde Christus dat Zijn kinderen bij Hem zouden zijn, opdat zij Zijn heerlijkheid mochten aanschouwen (Joh. 17 : 24). En als de zielen van Gods kinderen hun lichamen verlaten om met Christus te zijn, aanschouwen zij de wonderlijke heerlijkheid van dat grote werk der verlossing en van de heerlijke weg des heils door Hem, waarin de engelen begerig waren om in te zien. Zij hebben een zeer helder gezicht op de onmetelijke diepten van de menigvuldige wijsheid en kennis van God en de helderste vertoning van de oneindige zuiverheid en heiligheid van God, die in die weg en dat werk zichtbaar worden.

Op een andere wijze dan Gods kinderen hier zien zij welke de breedte en de lengte en de diepte en de hoogte is van de genade en de liefde van Christus, die in Zijn

verlossing zichtbaar worden. En ziende de onuitsprekelijke rijkdom en de heerlijkheid van Gods genade, zien en verstaan zij zeer helder Christus' eeuwige en onmetelijke stervende liefde tot hen in het bijzonder.

Kort gezegd: zij zien alles in Christus wat de liefde wel moet ontsteken, doen ontvlammen en bevredigen en alles wat hen wel moet voldoen, en dat op de helderste en heerlijkste wijze, zonder enige duisternis of misvatting, zonder enige hindernis of onderbreking. Nu zien Gods kinderen, terwijl zij in het lichaam zijn, iets van Christus' heerlijkheid en liefde, zoals we bij het aanbreken van de dag iets zien van het weerkaatste licht van de zon, vermengd met duisternis. Maar als zij gescheiden zijn van het lichaam zien zij hun heerlijke en liefhebbende Verlosser, zoals wij de zon zien wanneer die opgegaan is en zijn hele schijf boven de horizon laat zien, door zijn directe stralen in een helder halfroond en het volle daglicht.

III. Als de zielen van de ware heiligen uitwonen uit het lichaam, gaan zij heen om bij Jezus Christus te zijn; dan zijn zij op de meest volkomen wijze Hem gelijkvormig gemaakt en met Hem verenigd.

Geestelijk is die gelijkvormigheid begonnen toen zij in het lichaam waren. De heerlijkheid des Heeren ziende als in een spiegel, worden zij naar hetzelfde beeld veranderd. Maar als zij Hem in de hemel komen te zien gelijk Hij is, dan worden ze op een andere manier Hem gelijkvormig. Dat volkomen gezicht zal alle overblijfselen van ongelijkvormigheid, onverenigdheid en zondige ongelijkheid doen verdwijnen, zoals alle duisternis verdwijnt voor het volle zonnelicht als de zon in het zuiden staat. Voor zulk een licht kan het minste vlekje duisternis onmogelijk blijven bestaan. Zo onmogelijk is het ook dat het minste zondevlekje en de minste geestelijke ongelijkvormigheid overblijft bij zulk een gezicht op de geestelijke schoonheid en heerlijkheid van Christus, als de heiligen in de hemel genieten, wanneer zij de Zon der Gerechtigheid zonder een wolk zullen zien. Zijzelf zullen niet alleen blinken als de zon, maar zijn gelijk kleine zonnen, zonder vlekken. Want dan is de tijd gekomen dat Christus Zijn heiligen zal voorstellen in heerlijke schoonheid, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks en vlekkeloze heiligheid.

Dan is de vereniging van de heiligen met Christus volmaakt. Deze is ook in deze wereld begonnen. De 'betrekkelijke' vereniging wordt meteen begonnen, én voltooid als de ziel, eerst levendgemaakt zijnde, *door het geloof* met Christus één wordt. De wezenlijke vereniging, bestaande in de levensgemeenschap met hart en genegenheden, wordt in deze wereld begonnen en in de *volgende* voltooid. De vereniging van het hart van een gelovige met Christus begint wanneer het tot Hem getrokken wordt door de eerste openbaring van de Goddelijke uitnemendheid bij de bekering. En als gevolg van deze trekking en het éénworden met Christus komt het tot een levensgemeenschap met Hem. Daardoor wordt een gelovige een levende rank van de ware Wijnstok en leeft van de mededeling van de levenssappen van de wortel en de stam, en een lid van Christus' mystieke lichaam, levend uit de mededeling van de geestelijke en levendmakende invloed van het Hoofd en door het deel hebben aan Christus' eigen leven, om zo te zeggen.

Maar terwijl de heiligen in het lichaam zijn, blijft er veel afstand tussen Christus en hen. Er zijn overblijfselen van vervreemding, en de levensgemeenschap is zeer onvolmaakt en bijgevolg ook de mededelingen van geestelijk leven en levendmakende invloed. Er is veel tussen Christus en de gelovigen dat hen gescheiden houdt: veel inwonende zonden, veel verzoeken, een zeer zwak lichaam en een wereld vol van vleselijke zaken die de ziel van Christus afhouden en een volkomen vereniging in de weg staan. Maar als de ziel het lichaam verlaat, worden al die blokken aan het been en

die hindernissen opgeruimd. Elke scheidsmuur zal afgebroken worden en elke hindernis uit de weg geruimd; er zal geen afstand meer zijn. Het hart zal geheel en volkomen getrokken worden en aan Hem voor eeuwig vast verbonden zijn door een volkomen gezicht op Zijn heerlijkheid. En de levensgemeenschap zal tot volkomenheid gebracht worden. De ziel zal volmaakt in en uit Christus leven, volkomen vol van Zijn Geest en opgewekt door Zijn verlevendigende invloeden. Zij leeft dan als het ware alleen door het leven van Christus, zonder enig overblijfsel van geestelijke dood of vleeselijk leven.

IV. De zielen der heiligen die afgereisd zijn, zijn bij Christus en genieten een heerlijke en onmiddellijke gemeenzame omgang met Hem.

Als we met onze vrienden bij elkaar zijn, hebben wij gelegenheid om een vrije en directe omgang met hen te hebben, hetgeen niet mogelijk is als we van hen gescheiden zijn. En omdat de heiligen, als zij uit het lichaam uitwonen, een veel vrijere, meer volkomen en directe omgang met Christus hebben, wordt terecht gezegd dat zij bij Hem inwonen.

De heiligen komen in de meest vertrouwelijke omgang met Jezus Christus te verkeren. Vooral in de hemel zullen ze op de meest volkomen en heerlijke wijze met Hem verenigd zijn. Zij zijn niet slechts Christus' dienstknechten, maar Zijn vrienden (Joh. 15 : 14), Zijn broederen en vrienden (Ps. 122 : 8). Ja, zij zijn de bruid van Christus. Zij zijn met Christus ondertrouwd terwijl zij in het lichaam zijn. Maar als zij naar de hemel gaan, komen zij in des Konings paleis. De huwelijksdag is aangebroken en de Koning brengt ze zeker in Zijn binnenkameren. Dan zullen zij altijd bij Christus wonen om de meest volmaakte omgang met Hem te genieten. Christus ging op aarde allervriendelijkst met zijn discipelen om. Hij stond een van hen toe op Zijn borst te rusten. Maar in de hemel mogen ze een veel intiemere en vrijere omgang met Hem hebben. Hoewel Christus daar is in een staat van heerlijke verhoging, regerend in de majesteit en de heerlijkheid van de soevereine Heere en God van hemel en aarde, engelen en mensen, zal dat een intieme en vrije omgang niet in de weg staan, maar die eerder bevorderen. Want dat Hij zo verhoogd is, is niet alleen voor Hemzelf, maar ook voor hen. Om hunnentwil is Hij gekroond als heerser over alles, opdat ook zij verhoogd en verheerlijkt mogen worden. En als zij naar de hemel gaan, waar Hij is, worden zij met Hem verhoogd en verheerlijkt en zullen zij niet op een ontzaglijke afstand van Christus moeten blijven, maar zullen toegelaten worden om dichter bij Hem te komen en vertrouwelijker met Hem om te gaan. Zij zullen er immers onuitsprekelijk meer geschikt voor zijn en Christus zal in meer passende omstandigheden zijn om hun Zijn zegeningen uit te delen. Het zien van de grote heerlijkheid van hun Zielevriend en Verlosser zal hen niet vol ontzag op een afstand doen blijven en hen bang maken om naderbij te komen, maar hen integendeel krachtig trekken en hen bemoedigen en overwinnen tot een heilige vrijmoedigheid. Want zij zullen weten dat Hij het is, hun eigen Verlosser, Zielevriend en Bruidegom, Dezelfde Die hen met een stervende liefde liefgehad en hen Gode met Zijn bloed vrijgekocht heeft. "Ik ben het; vreest niet" (Matth. 14 : 27). Vreest niet; Ik ben het, Die leef en ben dood geweest. (Openb. 1 : 17 en 18). En de heerlijkheid van Christus, die zij zullen aanschouwen, zal zodanig zijn dat zij hen trekt en aanmoedigt. Want zij zullen niet alleen oneindige majesteit en grootheid zien, maar oneindige genade, neerbuigende goedheid, zachtmoedigheid, vriendelijkheid en zoetheid, die Zijn majesteit evenaren. Want in de hemel verschijnt Hij niet alleen als "de Leeuw uit de stam van Juda", maar als "het Lam in het midden van de troon" (Openb. 5 : 5 en 6), en Hij zal hun Herder zijn om hun Leidsman te zijn tot levende fonteinen der wateren (Openb. 7 : 17), zodat

het zien van Christus' grootse koninklijke majesteit hen niet af zal schrikken, maar alleen zal dienen om hun geluk en verrassing groter te maken. Toen Maria op het punt stond Christus te omhelzen, vol vreugde daar zij Hem na Zijn kruisiging weer levend zag, verbood Christus haar dit toen te doen, want Hij was nog niet opgevaren, Johannes 20 : 16, 17: "Jezus zeide tot haar: Maria! Zij, zich omkerende, zeide tot hem: Rabbouni! hetwelk is gezegd: Meester. Jezus zeide tot haar: Raak Mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot Mijn Vader; maar ga heen tot Mijn broeders, en zeg hun: Ik vaar op tot mijnen Vader en Uwen Vader, en tot Mijnen God en uwen God." Alsof Hij gezegd had: "Dit is niet de tijd en de plaats voor de vrijheid die uw liefde tot Mij begeert: dat is bestemd voor de Hemel, na Mijn Hemelvaart. Ik ga daarheen en gij, Mijn ware discipelen, zult als Mijn broeders en Mijn vrienden spoedig bij Mij in Mijn heerlijkheid zijn. En dan zal er geen terughouding zijn. Dat is de plaats bestemd voor de meest volkomen minzame omgang en liefdebetoon en het volle genieten van de wederzijdse liefde."

En dus zullen de zielen van de afgestorven heiligen bij Christus in de hemel ervaren dat Christus voor hen Zijn hart uitstort en hun die oneindige rijkdommen van liefde voor hen openbaart die Hij van eeuwigheid heeft. En zij zullen in staat gesteld worden uitdrukking te geven aan hun liefde tot Hem op onvergelijkbaar betere wijze dan zij konden doen terwijl zij in het lichaam waren. Zo zullen zij overvloedig eten en drinken en zwemmen in de oceaan van liefde en eeuwig verzwolgen zijn in de oneindig heldere en zoete en lichte stralen van Goddelijke liefde. Zij zullen eeuwig dat Licht ontvangen, er eeuwig vol van zijn en er eeuwig door omschenen worden en het eeuwig weer terugkaatsen naar de Fontein.

V. Als de zielen van de heiligen bij het sterven het lichaam verlaten, gaan zij heen om bij Christus te zijn, waar zij ontvangen worden in heerlijke gemeenschap met Christus in Zijn zaligheid.

Zoals de vrouw samen met haar man in het bezit gesteld wordt van zijn goederen en zoals de vrouw van een vorst deel heeft aan zijn vorstelijke bezittingen en eer, zo zal de Kerk, de bruid van Christus, als het huwelijk gesloten wordt en zij opgenomen wordt om bij Hem in de hemel te wonen, deel hebben aan Zijn heerlijkheid. Toen Christus uit de dood opstond en het eeuwige leven in bezit nam, deed Hij dat niet als particulier maar als het erkende Hoofd van al Zijn verlostten. Hij nam het in bezit voor hen zowel als voor Zichzelf en zij worden met Hem levendgemaakt en met Hem opgewekt. En toen Hij ten hemel opvoer en daar verhoogd werd tot grote heerlijkheid, deed Hij dat eveneens als Hoofd van Zijn Kerk. Hij nam de hemel niet allen voor Zichzelf in bezit, maar als Voorloper en Hoofd van Zijn volk, opdat zij ook mochten opvaren en met Hem in de hemel gezet worden (Ef. 2 : 5 en 6). Christus schrijft op hen *Zijn nieuwe Naam* (Openb. 3 : 12). Dat wil zeggen: Hij maakt hen deelgenoten van Zijn heerlijkheid en verhoging in de hemel. Zijn nieuwe Naam is de nieuwe eer en heerlijkheid waarmee de Vader Hem bekleed heeft toen Hij Hem aan Zijn rechterhand plaatste. Het gaat op dezelfde wijze als dat een vorst iemand bevordert tot een nieuwe waardigheid in zijn koninkrijk; hij geeft hem ook een nieuwe titel. Christus en Zijn heiligen zullen samen verheerlijkt worden (Rom. 8 : 17).

De heiligen in de hemel hebben gemeenschap aan of delen mee met Christus in Zijn heerlijkheid en zaligheid in de hemel, vooral in de volgende opzichten.

1. *Zij delen in de onuitsprekelijke vreugden die Hij heeft in de hemel in het Zich verlustigen in Zijn Vader.*

Toen Christus ten hemel opvoer, werd Hij opgenomen in heerlijkheid en bijzondere

vreugde en zaligheid om Zich in Zijn Vader te verlustigen, Die in Zijn leven het aangezicht voor Hem verborgen hield. Dat is zulk een genieting als overeenkomt met de betrekking tot Zijn Vader en zulk een gepast loon voor de grote en harde dienst die Hij op aarde verricht had. God maakte Hem het pad des levens bekend en bracht Hem voor Zijn aangezicht, waar verzadiging van vreugde is, en deed Hem zitten aan Zijn rechterhand, waar lieflijkheden zijn, eeuwiglijk (Ps. 16 : 11). Toen zette God Hem tot zegeningen in eeuwigheid. Hij vervrolijkte Hem door vreugde met Zijn aangezicht (Ps. 21 : 7). Krachtens hun vereniging met Christus en als Zijn lidmaten hebben zij in zekere zin deel aan Zijn Zoonschap in betrekking tot Zijn Vader en zijn zo medeërfgenenamen van Zijn zaligheid in de genieting van Zijn Vader, zoals de apostel dit schijnt aan te geven in Galaten 4 : 47. Krachtens haar ondertrouw met de eniggeboren Zoon van God deelt de bruid van Christus als het ware in Zijn kinderlijke betrekking tot God en wordt zij des Konings dochter (Ps. 45 : 14) en heeft met haar Goddelijke Man deel aan de genieting van Zijn Vader en haar Vader, Zijn God en haar God. Het schijnt dat de woorden van Christus aan Maria in Johannes 20 : 17 deze belofte inhouden. Zo gaan Christus' getrouwe dienaren in in de vreugde huns Heeren (Matth. 25 : 2123) en blijft Christus' blijdschap in hen (Joh. 15 : 11).

Christus is van eeuwigheid als het ware in de schoot des Vaders als het Voorwerp van Zijn oneindige verlustiging. Vaders eeuwige zaligheid is in Hem. Voor de wereld was, was Hij bij de Vader in de genieting van Zijn oneindige liefde en had een oneindige vreugde en zaligheid in die genieting, zoals Hijzelf verklaart in Spreuken 8 : 30: "Toen was Ik een Voedsterling bij Hem, en Ik was dagelijks Zijn vermaken, te aller tijd voor Zijn aangezicht spelende." En toen Christus na Zijn lijden naar de Vader opvoer, ging Hij naar Hem, naar de genieting van dezelfde heerlijkheid en zaligheid in de genieting van Zijn liefde. Dit komt overeen met Zijn gebed op de avond voor Zijn kruisiging: "En nu, verheerlijk Mij, Gij, Vader, bij Uzelf, met de heerlijkheid die Ik bij U had, eer de wereld was" (Joh. 17 : 5). En in hetzelfde gebed laat Hij horen dat het Zijn wil is, dat Zijn ware discipelen bij Hem zijn in de genieting van die vreugde en heerlijkheid, die Hij voor Zichzelf vroeg (vers 13): "En Ik heb hun de heerlijkheid gegeven die Gij Mij gegeven hebt" (vers 22).

Deze heerlijkheid en vreugde van Christus die de heiligen bij Hem zullen genieten, is die welke Hij heeft in de genieting van de oneindige liefde van Zijn Vader voor Hem, zoals blijkt uit de laatste woorden van dit gebed van de Heere: "Opdat de liefde, waarmede Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij, en Ik in hen" (vers 26). De liefde die de Vader voor Zijn Zoon heeft, is zeer groot. De Godheid vloeit als het ware geheel uit naar Christus in een stroom van liefde. De vreugde en het vermaak van Christus is dienovereenkomstig groot. Dat is de stroom van de vreugden van Christus, de rivier van Zijn oneindige wellusten, waaruit Hij de heiligen bij Hem zal drinken, zoals we lezen in Psalm 36: 9 en 10: "Zij worden dronken van de vettigheid Uws huizes; en Gij drinkt hen uit de beek uwer wellusten. Want bij U is de fontein des levens; in Uw licht zien wij het licht." De heiligen zullen vermaak hebben in het delen met Christus in Zijn vermaken en zullen in Zijn licht het licht zien. Zij zullen met Christus delen in dezelfde beek der wellusten, van hetzelfde water des levens drinken en van de nieuwe wijn in het Koninkrijk van de Vader (Matth. 26 : 29). Die nieuwe wijn is vooral de vreugde en de zaligheid waarin Christus en Zijn discipelen samen zullen delen in de heerlijkheid; dit alles is gekocht met het bloed van Christus en het loon op Zijn gehoorzaamheid tot de dood toe.

Bij Zijn hemelvaart ontving Christus eeuwige vreugde aan de rechterhand van Zijn Vader en in de genietingen van Zijn liefde als het loon op Zijn eigen sterven en het loon op Zijn gehoorzaamheid tot de dood. Maar dezelfde gerechtigheid wordt

toegerekend aan het Hoofd en de leden. Beiden zullen gemeenschap hebben aan hetzelfde loon, elk in overeenstemming met wat zij dragen kunnen.

Dat de heiligen in de hemel zulk een gemeenschap met Christus aan Zijn vreugde hebben en met Hem delen in de genieting van de verlustiging in Zijn Vader, geeft zeer goed weer de alles overtreffende uitnemendheid van hun zaligheid, en dat zij in de heerlijkheid uitnemend veel grotere voorrechten zullen ontvangen dan de engelen.

2. De heiligen worden in de hemel opgenomen om met Christus gemeenschap te hebben in de heerschappij waartoe de Vader hen verhoogd heeft.

Als de heiligen naar de hemel gaan en met Christus gezet worden in de hemel en deel hebben aan de heerlijkheid van Zijn verhoging, worden zij verhoogd om met Hem te regeren. Door Hem worden zij tot koningen en priesters gemaakt en regeren zij in Hem en met Hem over hetzelfde Koninkrijk. Zoals de Vader voor Hem een Koninkrijk verordineerd heeft, zo heeft Hij het ook voor hen verordineerd. De Vader heeft de Zoon verordineerd om te regeren over Zijn eigen Koninkrijk en de Zoon benoemt Zijn heiligen om in Zijn Koninkrijk te regeren. De Vader heeft aan Christus gegeven om te zitten in Zijn troon en Christus geeft Zijn heiligen met Hem te zitten in Zijn troon, overeenkomstig Zijn belofte in Openbaring 3 : 21. Christus is als Gods Zoon de Erfgenaam van Zijn koninkrijk en de heiligen zijn mede-erfgenamen met Christus. Dit houdt in dat zij erfgenamen zijn van dezelfde erfenis om in en met Hem hetzelfde Koninkrijk te bezitten, al naar hun draagkracht. In Zijn Koninkrijk regeert Christus over hemel en aarde. Hij is verordineerd tot erfgenaam van alles en dus behoren alle dingen de heiligen toe. "Hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Cefas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen." Zij alle behoren hun toe, want zij zijn van Christus en met Hem verenigd (1 Kor. 3 : 21-23).

De engelen zijn aan Christus gegeven als onderdeel van Zijn heerschappij. Zij zijn gegeven om Hem te dienen als gediensstige geesten. Dus zijn ze allen, zelfs de hoogste en waardigste onder hen "gediensstige geesten tot dienst van hen die de zaligheid beërven zullen." Het zijn de engelen van Christus en ook hun engelen. De heiligen zijn dermate met Christus verenigd en zij hebben zulk een belang in Hem, dat wat Hij bezit, zij bezitten op een veel meer volmaakte en zalige wijze dan alsof alles hun apart gegeven werd om er zelf over te beschikken. Er wordt nu over die dingen beschikt op een wijze die het meest tot hun zaligheid gedijt, door Iemand die dit veel beter kan bepalen dan zijzelf. Hun Hoofd en Man, tussen Wie en de heiligen de meest volkomen ziels en wilsvereniging bestaat, beschikt over hen.

De verheerlijkte Bruid van deze grote Koning regeert met en in Hem het heelal. Op meer bijzondere wijze deelt zij in de vreugde en heerlijkheid van Zijn heerschappij in het Koninkrijk der genade. Dat is meer in het bijzonder het Koninkrijk dat Hij bezit als Hoofd van de Kerk. In dat Koninkrijk heeft zij meer belang. Het was vooral om in dit Koninkrijk te regeren dat God de Vader Hem verhoogde om in de hemel op de troon te zitten. Hij plaatste deze Koning op Zijn heilige berg Sion, vooral opdat Hij zou regeren over Sion of over Zijn Kerk in Zijn Koninkrijk der genade en in de beste situatie zou verkeren om Zijn liefdeplannen in dit ondermaanse uit te voeren. En ongetwijfeld hebben daarom de heiligen in de hemel met Christus deel aan de vreugde en heerlijkheid van de voortgang en bloei van het Koninkrijk der genade op aarde en de voorspoedige verbreiding van Zijn Evangelie hier beneden, hetgeen Hij ziet als de bijzondere heerlijkheid van Zijn regering. De Goede Herder verheugt zich al als hij slechts het ene schaap dat Hij verloren had, terugvindt; Zijn vrienden en geburen in de hemel verblijden zich dan met hem. Het deel van het gezin in de hemel blijft niet

onbekend met de zaken van het deel van hetzelfde gezin op aarde. Zij die bij de Koning wonen en de Koninklijke familie die in het paleis woont, worden niet onwetend gelaten inzake de zaken van het Koninkrijk. De heiligen in de hemel zijn bij de engelen, de dienaren van de Koning, door wie Hij de zaken van het Koninkrijk bestuurt en uitvoert. Zij gaan voortdurend op naar de hemel en dalen af naar de aarde; de een of de ander is dagelijks werkzaam als een gediensstige geest voor elk lidmaat van de benedenkerk.

Hier mogen we eraan toevoegen het voortdurend opvaren van gestorven heiligen uit alle delen van de strijdende kerk. Bijgevolg moeten de heiligen in de hemel wel in een duizendmaal gunstiger situatie verkeren dan wij hier, want zij doorzien de toestand van de kerk op aarde volledig en zij ontvangen snel, onmiddellijk en zeker kennis van al haar zaken, overal. Wat hen in deze meer geschikte positie brengt om van de genoemde zaken kennis te nemen, is het feit dat zij voortdurend in de onmiddellijke tegenwoordigheid van Christus verkeren en de meest volmaakte omgang hebben met Hem, Die de Koning is die al deze zaken bestuurt en leidt en er absoluut volmaakte kennis van heeft. Christus is het Hoofd van de gehele verheerlijkte vergadering. Zij zijn Zijn verheerlijkte mystieke lichaam. En wat het Hoofd ziet, ziet het om de kennis aan het gehele lichaam mee te delen naar de mate dat het dragen kan. Wat het Hoofd geniet, is voor het gehele lichaam om te genieten. Als de heiligen deze wereld verlaten en naar de hemel gaan, verliezen zij de dingen die tot Christus' Koninkrijk op aarde behoren, niet uit het oog. Integendeel, zij verlaten een staat van duisternis en stijgen boven de nevels en de wolken uit in het helderste licht, naar een hoogtepunt precies in het midden van het licht waarin alles duidelijk zichtbaar wordt. Zij bevinden zich in een veel gunstiger positie om Christus' Koninkrijk en de werken van de nieuwe schepping hier in ogeschouw te nemen dan toen zij in deze wereld waren. Het is net als met een man die op de top van een hoge berg staat. Hij bevindt zich in een gunstiger positie om vandaar het aardoppervlak te bekijken dan vanuit een diep dal of een dicht woud beneden, aan alle kanten omgeven door die dingen die zijn uitzicht zouden hinderen en beperken. Evenmin als Christus zien zij toe als onverschillige toeschouwers wie het niet aangaat. De zaligheid van de heiligen in de hemel bestaat grotendeels in het beschouwen van de heerlijkheid van God, die uitstraalt in het verlossingswerk. Immers, hoofdzakelijk hierdoor openbaart God Zijn heerlijkheid, de heerlijkheid van Zijn wijsheid, heiligheid, genade en andere volmaaktheden, zowel aan heiligen als aan engelen, als blijkt uit veel Schriftuurplaatsen. En daarom bestaat hun zaligheid ongetwijfeld grotendeels in het aanschouwen van de voortgang van Zijn werk, in de toepassing en het welslagen en de stappen waarmee oneindige macht en wijsheid het volvoert. En de heiligen in de hemel bevinden zich in een onuitsprekelijk gunstiger positie om zich te verlustigen in de beschouwing van de voortgang van Zijn werk hier op aarde dan wij. Zij bevinden zich in een gunstiger positie om de wonderlijke stappen te zien en te verstaan, die de Goddelijke Wijsheid neemt in alles wat er gedaan wordt, het roemvolle einde dat Hij bereikt, de tegenstand die Satan biedt en hoe hij in verwarring gebracht en verslagen wordt. Zij kunnen het verband tussen de gebeurtenissen beter zien en de schone orde in alles wat er gebeurt in de kerk in de verschillende tijdperken, wat voor ons verward schijnt. Zij zien ook niet slechts deze dingen en verblijden er zich in als in een wonderlijk en schoon schouwspel, maar als mensen die er, evenals Christus, belang bij hebben, als deze dingen in Christus bezittende en met Hem regerende in Zijn Koninkrijk.

Het welslagen van Christus' verlossingswerk, het geven aan de zielen van een thuiskomen bij Hem, de toepassing van de zalige weldaden door Zijn Geest en de voortgang van het Koninkrijk der genade in deze wereld vormen het loon dat Hem

vooral beloofd is door Zijn Vader in het Verbond der Verlossing, voor de harde en moeilijke dienst die Hij verricht heeft als Hij nog in de gestaltnis van een dienstknecht was, zoals blijkt uit Jesaja 53 : 10-12. Maar de heiligen zullen met Hem loon ontvangen. Zij zullen delen in Zijn vreugde om dit loon. Want deze gehoorzaamheid die zo beloond wordt, wordt hun toegerekend daar zij Zijn lidmaten zijn. Dit was vooral de vreugde die Christus voorgesteld was, waarvoor Hij het kruis verdragen en de schande veracht heeft. En Zijn vreugde is de vreugde van allen in de hemel. Zij die bij Hem in de hemel zijn, bevinden zich in de gunstigste positie om in Zijn vreugde te delen. Zij hebben immers volkomen gemeenschap met Hem door Wie zij de hele erfenis genieten en bezitten, en alle hemelse zaligheid. Het is net als met het lichaam dat deelt in het genot van de muziek die door het oor binnenkomt, zoals de mond en de maag het lichaam het genot van het voedsel verschaffen en de longen de weldaad en de verkwikking van de lucht schenken.

Op aarde bidden en arbeiden de heiligen voor hetzelfde als waar Christus voor gearbeid heeft, namelijk de bevordering van Gods Koninkrijk onder de mensen, de voorspoed van Sion en de bloei van de religie op deze wereld. En de meesten zijn deelgenoten van hun Hoofd gemaakt in Zijn lijden en hebben, zoals de apostel het uitdrukt, "vervuld de overblijfselen van de verdrukkingen van Christus." En daarom zullen zij delen in Zijn heerlijkheid en vreugde om het verkregen einde. "Wij zijn mede-erfgenamen van Christus; zo wij anders met Hem lijden, opdat wij ook met Hem verheerlijkt worden" (Rom. 8 : 17). "Indien wij verdragen, wij zullen ook met Hem heersen" (2 Tim. 2 : 12).

Toen Christus' lijden voorbij was en Hij de aarde verliet en ten hemel voer, was het in 't geheel niet uit met Zijn Koninkrijk in deze wereld; integendeel, het was pas begonnen. Juist tot dat doel voer Hij op, dat Hij dit Koninkrijk vollediger zou bezitten en genieten, dat Hij erin zou mogen regeren en daarvoor in de gunstigste positie zijn. Evenmin heeft het Koninkrijk van Christus voor de heiligen afgedaan als zij naar de hemel gaan. "Christus kwam (dat is: voer op) met de wolken des hemels en kwam tot de Oude van dagen, en zij deden Hem voor Dezelve naderen. En Hem werd gegeven heerschappij en eer en het Koninkrijk, dat Hem alle volken, natiën en tongen eren zouden" (Dan. 7 : 13 en 14).

Dit zal op uitnemende wijze vervuld worden na de regering van de antichrist; dan zal het vooral de tijd van het Koninkrijk van Christus zijn. En dat is de tijd, wanneer "het rijk en de heerschappij en de grootheid der Koninkrijken onder de ganse hemel zal gegeven worden den volke der heiligen der hoge plaatsen" (vers 27). Dat komt doordat zij in en met Christus, de Allerhoogste, zullen regeren, zoals met de volgende woorden schijnt bedoeld te zijn: "Welks Rijk een eeuwig Rijk zal zijn; en alle heerschappijen zullen Hem eren en gehoorzamen" Dit geldt niet alleen voor de heiligen op de aarde, maar ook voor de heiligen in de hemel. Daarom zingen de heiligen in de hemel met betrekking tot deze tijd: "Wij zullen als koningen heersen op de aarde" (Openb. 5:10). En dienovereenkomstig wordt later gezegd dat als de genoemde tijd aanbreekt, de zielen van hen die in vroeger tijden met Christus geleden hadden, met Hem heersen. ***Zij hebben als het ware nieuw leven en nieuwe vreugde gekregen door die geestelijke zalige opstanding die Gods kerk op aarde zal meemaken.*** "De zachtmoedigen (die met zachtmoedigheid en lijdzaamheid met Christus en om Zijnentwil lijden) zullen de aarde beërven" (Matth. 5 : 5). Zij zullen de aarde beërven en er met Christus over regeren. Christus is de erfgenaam van de wereld. Als de bestemde tijd van Zijn Koninkrijk komt, zal Hem Zijn erfenis gegeven worden en dan zullen de zachtmoedigen als mede-erfgenamen de aarde beërven. De plaats in het

Oude Testament waar de woorden uit genomen zijn, leidt tot de rechte verklaring: "De zachtmoedigen zullen de aarde erfelijk bezitten en zich verlustigen over grote vrede" (Ps. 37 : 11). Als wij deze woorden vergelijken met Psalm 72 : "In zijn dagen zal de rechtvaardige bloeien, en de veelheid van vrede, tot de maan niet meer zij" en Jeremia 33 : 6: "Ik zal hun openbaren overvloed van vrede en waarheid", Jesaja 2 : 4, Micha 4 : 3, Jesaja 11 : 69 en veel andere plaatsen, kunnen we ervan overtuigd zijn dat "de grote vrede" *slaat op de vrede en de zaligheid in het laatste der dagen.*

De heiligen in de hemel zullen evenzeer met Christus heersen over de volkeren en delen in de heerlijkheid van Zijn heerschappij in die dagen als zij met Hem op de jongste dag de wereld zullen oordelen. Die belofte van Christus aan Zijn discipelen (Matth. 19 : 28 en 29) schijnt bijzonder op dit voorgaande te slaan. In vers 28 belooft Christus aan Zijn discipelen dat hierna, als de Zoon des mensen zal zitten op de Troon Zijner heerlijkheid, zij op twaalf tronen zullen zitten, oordelende de twaalf geslachten Israëls. Dat de heiligen in de hemel op die heerlijke laatste dag op aarde zullen regeren, wordt beschreven in taal die aangepast is aan de belofte van Christus: "En ik zag tronen, en zij zaten op dezelve, en het oordeel werd hun gegeven. En zij heersten als koningen met Christus" (Openb. 20 : 4). En dan schijnt die belofte haar vervulling te bekomen: "En zo wie zal verlaten hebben, huizen of broeders of zusters, of vader of moeder of vrouw, of kinderen of akkers, om Mijns Naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven" (Matth. 19 : 29), dat wil zeggen: wanneer de heiligen de aarde zullen beërven en op aarde heersen. De aarde met al haar zegeningen en goederen zal in grote overvloed aan de kerk gegeven worden om door de heiligen in bezit genomen te worden. Dit zullen zij ontvangen in deze tegenwoordige wereld en in het toekomstige eeuwige leven. De heiligen in de hemel zullen met Christus delen in de triomf en de heerlijkheid van deze overwinningen, die Hij in die toekomstige heerlijke tijd zal behalen over de koningen en volkeren der wereld. Die zal Hij met een ijzeren scepter regeren en in stukken slaan als eens pottenbakkers vat. Daar slaat ongetwijfeld Openbaring 2 : 26 en 27 op: "En die overwint en Mijn werken tot het einde toe bewaart, Ik zal hem macht geven over de heidenen; en hij zal ze hoeden met een ijzeren staf; zij zullen als pottenbakkersvaten vermorzeld worden; gelijk ook Ik van Mijn Vader ontvangen heb" En: "Dat Zijn gunstgenoten van vreugde opspringen om die eer; dat zij juichen op hunne legers" (dat wil zeggen als het lichaam in het graf ligt) (Ps. 149 : 5 enzovoort). Vergelijk dit met Jesaja 57 : 1 en 2: "De verheffingen Gods zullen in hun keel zijn; en een tweesnijdend zwaard in hun hand; om wraak te doen over de heidenen, en bestraffingen over de volken; om hun koningen te binden met ketenen en hun achtbaren met ijzeren boeien; om het beschreven recht over hen te doen. Dit zal de heerlijkheid van al Zijn gunstgenoten zijn"

Als Christus dienovereenkomstig verschijnt, voorttrekkend naar Zijn overwinning over de Antichrist (Openb. 19), volgen de heirlegers in de hemel Hem, in klederen der overwinning (vers 14). En als de Antichrist verwoest is, worden de bewoners van de hemel en de heilige apostelen opgeroepen om vreugde te bedrijven (Openb. 20). En dan blijkt de hele schare hemelbewoners zich te verlustigen en met alles overtreffende vreugde God te loven (Openb. 19 : 18 en 11 : 15). We lezen ook dat ze zich zeer verheugen over de ondergang van het heidense keizerrijk in de dagen van Constantijn (Openb. 12 : 10). En in alle gezichten in dit Bijbelboek is het waarneembaar dat de hemelse heirscharen net zo betrokken blijken te zijn en belang blijken te hebben bij de gebeurtenissen die te maken hebben met het Koninkrijk van Christus hier beneden, als de heiligen op aarde. De dag van de aanvang van de heerlijkheid van de kerk in de laatste dagen is op uitnemende wijze de dag van Christus' bruiloft, de dag van de vreugde Zijns harten; gelijk de bruidegom dan vrolijk is over zijn bruid, zal Hij over

Zijn gemeente vrolijk zijn: "Laat ons blijde zijn en vreugde bedrijven en Hem de heerlijkheid geven, want de bruiloft des Lams is gekomen" (Openb. 19 : 7).

Zo verheugt Abraham zich in die dingen die hem vanouds beloofd waren, als zij gebeuren. Die zag hij reeds van te voren en hij verblijdde er zich in. Hij zal de vervulling van de belofte smaken dat alle geslachten der aarde in zijn zaad gezegend zullen worden als dit volvoerd zal zijn. En alle oude patriarchen, die gestorven zijn in het geloof aan de beloften van de heerlijke dingen die in deze wereld hun beslag zouden krijgen, en de beloften niet verkregen hebben maar van verre gezien en omhelsd hebben, zullen zich erin verheugen als zij vervuld worden. David zag en smaakte te rechter tijd in werkelijkheid de vervulling van die beloften, die honderden jaren tevoren gedaan waren; daarin waren al zijn heil en zijn lust. Zo zal Daniël opstaan in zijn lot in het einde der dagen, zoals hij zelf geprofeteerd heeft. Zo worden de heiligen van de oude dag, die in het geloof gestorven zijn, de beloftenissen niet verkregen hebbende, volmaakt en zien zij hun geloof gekroond met de betere dingen die in de laatste dagen van de bedeling van het Evangelie vervuld zijn en zij zien en smaken (Hebr. 11 : 39 en 40).

3. De zielen van de heiligen die afgereisd zijn, hebben gemeenschap met Christus in Zijn zalig en eeuwig werk van de verheerlijking van de Vader.

De hemelse zaligheid bestaat niet slechts in aanschouwing en passief genieten, maar veelal in werkzaamheid, vooral in het actief God dienen en verheerlijken. Dit wordt uitdrukkelijk genoemd als een groot deel van de zaligheid van de heiligen in hun meest volmaakte staat. "En geen vervloeking zal er meer tegen iemand zijn; en de troon Gods en des Lams zal daarin zijn, en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen" (Openb. 22:3). De engelen zijn als vuurvlammen in hun vurige ijver en werkzaamheid in de dienst van God. De vier dieren in Openbaring 4 (waarvan algemeen aangenomen wordt dat daarmee de engelen bedoeld worden) worden voorgesteld als God voortdurend prijzend en verheerlijkend. Zij rusten dag en nacht niet (vers 8). De zielen van de afgereisde heiligen zijn in dit opzicht ongetwijfeld de engelen van God in de hemel gelijk geworden. En Jezus Christus is het Hoofd van deze heerlijke vergadering. Hun zalige staat bestaat onder andere daarin dat zij de Vader prijzen en verheerlijken. Toen Christus de nacht voor Hij gekruisigd werd, bad om Zijn verhoging tot heerlijkheid, deed Hij dat opdat Hij de Vader zou mogen verheerlijken. "Dit heeft Jezus gesproken, en Hij hief Zijn ogen op naar de hemel en zeide: Vader, de ure is gekomen, verheerlijk Uw zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijke" (Joh. 17 : 1). En dit doet Hij ongetwijfeld nu Hij in de hemel is. Hij doet niet alleen de wil van de Vader als Hoofd van de Kerk en als Heerser over het heelal, maar ook als Hij de hemelse vergadering voorgaat in hun lofgezangen.

Toen Christus het Heilig Avondmaal instelde en met Zijn discipelen aan Zijn tafel at en dronk en hun daarin een beeld en pand gaf van hun toekomstige feestmaaltijd met Hem en het drinken van de nieuwe wijn in het hemels Koninkrijk van Zijn Vader, ging Hij hun voor in de lofprijzing van God in de lofzang die zij zongen. En ongetwijfeld zingt Hij Zijn verheerlijkte discipelen in de hemel voor.

David was de lieflijke in psalmen in Israël en zong de grote vergadering van Gods volk voor in hun lofgezangen. Zoals in ontelbare andere dingen was hij hier een type van Christus, die de Schrift vaak *David* noemt. En vele van de psalmen die David geschreven heeft, waren lofgezangen die hij door de geest der profetie, in de naam van Christus, als Hoofd van de Kerk en Voorzanger van de heiligen in de hemel bij hun lofgezangen, te horen gaf. Christus in de hemel zingt de heerlijke vergadering voor in hun lofzangen, zoals Mozes de gemeente van Israël voorzong aan de Rode Zee. Dit

wordt bedoeld als we lezen: "Zij zongen het gezang van Mozes en het gezang van het Lam" (Openb. 15 : 3). In Openbaring 19 : 5 zegt Johannes : "En een stem kwam uit de troon, zeggende: Looft onze God, gij al Zijn dienstknechten, en gij die Hem vreest, beiden klein en groot." Van Wie anders kan die stem uit de troon zijn dan van het Lam, Dat in het midden van de troon is, en de heerlijke vergadering der heiligen oproept om Zijn Vader en hun Vader, Zijn God en Hun God te loven? En het gevolg van deze stem lezen we in de volgende woorden: "En ik hoorde als een stem ener grote schare, en als een stem veler wateren, en als een stem van sterke donderslagen, zeggende: Halleluja, want de Heere, de almachtige God, heeft als Koning geheerst."

TOEPASSING

Het gebruik dat ik zou willen maken van wat er over dit onderwerp gezegd is, is om aan te sporen. Laten we ons daarom allen aangespoord weten om dit grote voorrecht te zoeken om als wij uit het lichaam uitwonen, wij bij de Heere in mogen wonen. Wij kunnen niet altijd in deze aardse tabernakel blijven. Die is erg zwak en zal spoedig vergaan en instorten. Zij staat voortdurend aan het gevaar bloot door talloze oorzaken omgeworpen te worden. Onze zielen moeten spoedig deze aarde verlaten en naar de eeuwige wereld afreizen. O, wat zullen het voorrecht en de zaligheid van dezulken oneindig groot zijn die dan zullen heengaan om bij Christus te zijn in Zijn heerlijkheid, zoals dit voorgesteld is! Het voorrecht van de twaalf discipelen was groot dat zij altijd als Zijn gezin bij Christus waren in de staat van Zijn vernedering. Het voorrecht was groot van die drie discipelen die bij Hem waren op de berg der verheerlijking, waar hun een kleine gelijkenis getoond werd van Zijn toekomstige heerlijkheid in de hemel, zoals zij die mochten aanschouwen in hun huidige zwakke en zondige staat. Wat zij zagen gaf hun vreugde en verrukking. Zij wilden tabernakelen bouwen om daar te wonen en niet meer van de berg af te gaan. Groot was het voorrecht van Mozes, die de Heere smeekte om hem Zijn heerlijkheid te tonen. Hij zag Zijn achterste delen toen Hij voorbijging en Zijn Naam uitriep.

Maar hoe oneindig veel groter is het voorrecht om bij Christus in de hemel te zijn, waar Hij zit aan Gods rechterhand als de Koning en God van engelen en het hele heelal, stralend als het grote Licht, de heldere Zon van de wereld der heerlijkheid. Om daar te wonen in het volle, blijvende en eeuwige gezicht op Zijn schoonheid en glans. Om daar vrij en vertrouwelijk met Hem om te gaan, Zijn liefde volkomen te genieten als Zijn vrienden en Bruidskerk. Om daar gemeenschap met Hem te hebben in de oneindige vreugde en blijdschap in het zich verlustigen in Zijn Vader! Hoe alles overtreffend is dit voorrecht om daar met Hem in Zijn Troon te zitten, met Hem te regeren en alles te bezitten, en te delen in Zijn vreugde en heerlijkheid van Zijn overwinning over Zijn vijanden en de uitbreiding van Zijn Koninkrijk in de wereld, en mee te zingen in Zijn vrolijke lofzangen aan Zijn Vader en hun Vader, aan Zijn God en hun God voor eeuwig en altoos. Is zulk een voorrecht niet de moeite waard om te zoeken?

*Maar om hier deze aansporing bijzondere kracht bij te zetten, zou ik gebruik willen maken van de bedeling van Gods heilige voorzienigheid die de verdrietige aanleiding is tot ons samenzijn in deze ure, **namelijk het overlijden van deze uitnemende dienaar van Jezus Christus in het werk der bediening, die wij vandaag gaan begraven met alles wat er in leven en sterven op hem aan te merken was.***

In deze bedeling van Zijn voorzienigheid herinnert God ons aan onze sterfelijkheid en waarschuwt Hij ons dat de tijd nadert, dat wij zullen moeten uitwonen uit het lichaam

en (zoals de apostel in het tekstverband opmerkt): "Wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage, hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad."

En in hem over wiens dood we nu geroepen worden om na te denken en er onze winst mee te doen, hebben wij niet slechts een voorbeeld van sterfelijkheid, maar een voorbeeld van een die uitwoont uit het lichaam en bij de Heere inwoont, zoals we alle reden hebben om te mogen geloven.

Daarvoor kunnen we denken aan de werkingen van de Geest die in hem waren in de tijd dat hij tot bekering kwam, of de aard en de loop van de oefeningen vanaf die tijd, of aan zijn uitwendige wandel en leven gedurende die lange tijd dat hij de dood in het vooruitzicht had.

De overtuigingen van zonde voorafgaand aan zijn eerste vertroosting in Christus (zoals blijkt uit een geschreven verslag van zijn inwendige oefeningen en ervaringen dat hij nagelaten heeft) waren buitengewoon diep en indringend. Zijn bekommernis en worstelingen door het gevoel van schuld en ellende waren groot en langdurig, en toch gezond en wezenlijk. Die bestonden niet in ongestadige, onverklaarbare gejaagdheid en verschrikkingen en vreemde beroeringen, maar kwamen voort uit de ernstigste overweging en de juiste verlichting van zijn geweten om zijn werkelijke toestand te onderscheiden en te beschouwen.

En het licht dat bij zijn bekering in zijn gemoed kwam en de invloeden en de oefeningen waaraan zijn gemoed toen onderhevig was, komen wel overeen met het verstand en het Evangelie van Jezus Christus. De verandering was zeer groot en merkbaar, zonder sterke indrukken op het voorstellingsvermogen, plotselinge gevoelsuitbarstingen en smarten en heftige emoties in het natuurlijke leven. Dat licht ging vergezeld met het juiste verstandelijke gezicht op de alles overtreffende heerlijkheid van het Goddelijke Wezen, bestaande in de oneindige waardigheid en schoonheid van de volmaaktheden van de Goddelijke natuur en de alles overtreffende uitnemendheid van de weg des heils in Christus. Dit was ongeveer acht jaar geleden, toen hij eenentwintig jaar oud was.

Zo heeft God dat vat geheiligd en voor het gebruik gereedgemaakt, dat Hij voornemens was een vat ter uitnemende ere te maken in Zijn huis en waaraan hij een grote inhoud gegeven had. Hij was begiftigd met buitengewone bekwaamheden en natuurlijke gaven. Hij was een uitzonderlijk voorbeeld van vindingrijkheid, natuurlijke welsprekendheid, vloeiend taalgebruik, vlotte opmerkingsgave, snel onderscheidingsvermogen en een zeer sterk geheugen. Ook had hij een scherpzinnige geest met een diepgaande en heldere gedachtengang en een scherpzinnig oordeel. Hij stond op nauwgezetheid. Zijn begrip was snel en sterk en hij had de gave van onderscheiding.

Hij had aanzienlijke wetenschappelijke kennis; die stelde hij op hoge prijs. Toen hij op de universiteit was, legde hij zich zozeer op zijn studie toe dat zijn gezondheid er erg onder leed. Om die reden moest hij een poos zijn studie onderbreken en naar huis terugkeren.

In zijn omgeving werd hij geacht als iemand die de anderen in geleerdheid overtrof. Hij had een buitengewoon grote mensenkennis en kennis van vele zaken; hij had een diep inzicht in de aard van de mens en hij overtrof de meesten die ik kende in de gave om iets onder woorden te brengen. Hij had een bijzondere gave om zich aan te passen aan de capaciteiten, karakters en omstandigheden van hen die hij onderwijs of raad gaf.

Hij had buitengewone kanselgaven. Ik ben nooit in de gelegenheid geweest om hem te

horen preken, maar ik heb hem wel vaak horen bidden. Mij dunkt, de wijze waarop hij zich tot God wendde en Zich tegenover Hem in die plicht uitdrukte, was vrijwel onnavolgbaar. Zo ver ik kan beoordelen, is dat bij mijn weten zelden geëvenaard. Hij drukte zich precies, gepast en zakelijk uit en gebruikte zeer betekenisvolle, weloverwogen, scherpzinnige uitdrukkingen. Hij was op gepaste wijze oprecht, eerbiedig en plechtig. Hij hield zich verre van alle gemaaktheid, daar hij vergat dat hij in de tegenwoordigheid van mensen was en besepte dat hij in de onmiddellijke tegenwoordigheid van een groot en heilig God was. Ik heb nauwelijks ooit zoiets gekend. En wat ik vaak gehoord heb van hen die dit goed kunnen beoordelen, was niet minder uitmuntend.

Hij predikte helder en onderwijzend, natuurlijk, bewogen, krachtig, ontroerend, onderzoekend en overtuigend. Met afschuw verwierp hij gemaakte bombarie en heftige onstuimigheid op de kansel. Toch had hij een afkeer van een vlakke, koude voordracht als zijn onderwerp bewogenheid en ernst vereiste.

Hij had niet alleen uitstekende gaven voor studie en kansel, maar ook voor de omgang met anderen. Hij was gezellig in de omgang, vrijmoedig, onderhoudend en profijtelijk in de gewone gesprekken. Hij kon goed discussiëren, de waarheid verdedigen en de dwaling verwerpen.

Muntte hij uit in kennis van en oordeel over de dingen in het algemeen, temeer was dat het geval in de theologie. Voor iemand van zijn rang was hij een buitengewoon Godgeleerde, vooral in zaken die betrekking hebben op bevindelijke godsdienst. Ik weet dat ik in dit opzicht op één lijn sta met sommigen, die erom bekend staan dat zij het beste oordeel hebben. En zover ik dit soort zaken kan beoordelen en naar de vele gelegenheden die ik de laatste tijd gehad heb om erover te oordelen, heb ik nooit op zijn leeftijd en in zijn rang zijns gelijke gezien, wat betreft heldere en precieze bevattingen van de aard en het wezen van de ware religie en het onderscheiden van de valse schijn. Ik veronderstel dat dit te danken is aan drie dingen die hij had: zijn grote natuurlijke aanleg, de vele gelegenheden die hij had om anderen te observeren blanken zowel als Indianen en zijn talrijke persoonlijke ervaringen.

Zijn ondervindingen van *de heilige invloeden van Gods Geest* waren niet alleen groot bij zijn eerste bekering, maar zij waren het ook in de voortgang, zoals blijkt uit een **persoonlijk dagboek** dat hij bijhield van zijn dagelijkse inwendige oefeningen, vanaf de tijd van zijn bekering tot hij er, een paar dagen voor zijn sterven, de krachten niet meer voor had. De verandering die hij beschouwde als zijn bekering was niet slechts een grote verandering in zijn opvattingen, aandoeningen en gemoedstoestand toen, maar ook het begin van het werk van God in zijn hart dat God voortzette tot aan zijn sterfdag. Hij had een afkeer van het leven op de eerste werkzaamheid, alsof dit een mens ver genoeg gebracht had. Zo iemand kwam daarna langzamerhand in een koude, doodse, slordige en wereldse gestalte terecht. Hij had weinig op met de godsdienst van zo iemand.

Zijn ondervindingen waren heel anders dan vele dingen die de laatste tijd bij de massa geroemd worden als het toppunt van christelijke ondervindingen. Toen die valse godsdienst, die hoofdzakelijk voortkomt uit indrukken op de verbeelding, in het eerst grote opgang in het land maakte, was hij er een poosje zo door begoocheld dat hij ermee wegliep. Hoewel hij wist dat hij nooit zulke ervaringen had waar anderen over spraken, dacht hij dat dat kwam doordat anderen verder geleid waren dan hij. Derhalve begeerde en zocht hij die ook, maar heeft ze nooit kunnen verkrijgen. Hij zei tegen mij dat hij nog nooit in zijn leven een prikkel of een sterke indruk van religieuze

zaken op zijn verbeelding gehad had. Maar hij gaf toe dat hij, toen hij die dingen hoogachtte, besmet was met die geest van valse ijver die er gewoonlijk mee gepaard gaat. En hij zei ook dat hij toen niet in zijn element was, maar zich voelde als een vis op het droge. Toen hij na een poosje duidelijk de ijdelheid en verderfelijkheid van zulke dingen ging zien, gaf het hem veel verdriet en smart, en naar ik weet beled hij vrijmoedig en openlijk de misslagen die hij begaan had en vernederde zich voor hen aan wie hij ergernis gegeven had. En sinds hij van zijn dwaalweg in dit opzicht overtuigd was, heeft hij altijd een bijzondere afschuw gehad van dat soort bittere ijver en die bedrieglijke ervaringen die de belangrijkste bron ervan waren. Hij verachtte de geestdrijverij in al haar verschijningsvormen en werkingen en verafschuwde wat neigde naar antinomianisme in opvattingen of ervaringen, zoals die van hen wier eerste geloof bestond in het geloven dat Christus voor hen in het bijzonder gestorven is en hun eerste liefde in het liefhebben van God, omdat zij veronderstelden dat zij de voorwerpen van Zijn liefde waren. Hun zekerheid dat hun staat goed was, grondde zij op een of ander onmiddellijk getuigenis of inval, al of niet met Schriftteksten gepaard, dat hun zonden vergeven waren, dat God hen liefhad enzovoort. Hij verafschuwde de vreugden van hen die zich meer verheugden in hun veronderstelde onderscheiding van anderen in eer en voorrechten en hoge ervaringen dan in de uitnemendheid van God en de schoonheid van Christus. Hij verachtte ook de geestelijke trots van zulke niet-ambtsdragers die zich als predikers opwierpen en verachtelijk spraken over studie in opleiding en in het ambtswerk.

Hij haatte de neiging naar veel ophef en vertoning in de godsdienst in mensen, die ervan hielden om hun eigen ervaringen uit te bazuinen. Evenwel veroordeelde hij het niet maar keurde het goed, dat Christenen bescheiden, verstandig en terughoudend bij sommige gelegenheden met sommigen over hun bevindingen spraken. Hij verafschuwde de geest en de praktijken van de meeste separatisten. Ik heb hem meermalen horen zeggen dat hij vaak onder die mensen verkeerd had en velen van hen kende in verschillende delen van het land. Daardoor wist hij waar ze hoofdzakelijk en in het algemeen mee wegliepen als zijnde de kracht der godzaligheid. Maar dat was iets heel anders dan die levendige vroomheid die de Schrift aanbeveelt, en had daar niets van. Hij heeft nooit deze dingen hartstochtelijker veroordeeld dan tijdens zijn laatste ziekte, nadat hij van het leven niets meer verwachtte; en vooral als hij het helderste gezicht had op de eeuwigheid en de nadering daarvan en verschillende malen, toen hij dacht dat hij werkelijk op sterven lag en na een paar minuten in de eeuwigheid zou zijn, zoals hij me zelf zei.

Daar zijn inwendige ondervindingen van het rechte soort blijken te zijn geweest en opmerkelijk in de diepgang ervan, was de praktijk van zijn leven naar buiten aangenaam. Zijn levensgang was die van iemand die alles voor Christus verkocht had, zich helemaal aan God toegewijd had, zich Gods eer tot zijn hoogste doel gesteld had en volkomen vastbesloten was om al zijn tijd en krachten in Zijn dienst te besteden. Hij was op de rechte wijze levendig in de godsdienst, niet alleen, noch hoofdzakelijk, met de tong in belijdenis en spreken, maar levendig in zijn arbeid betreffende Goddelijke zaken. Hij behoorde niet tot hen die eropuit waren wegen te bedenken om het kruis te ontlopen en op een gemakkelijke en luie manier naar de hemel te gaan. Maar hij was een voorbeeld van een arbeidzaam en zelfverloochenend Christen die zijn krachten en bezittingen ten koste legde aan het najagen van dat grote doel: het prediken van de heerlijkheid van zijn Verlosser. Hij leidde een leven dat in deze eeuw in dit deel van de wereld nauwelijks zijns gelijke kent. Veel hiervan kan opgemerkt worden door iedereen die het gedrukte verslag van zijn leven en arbeid leest. Maar

wie hem lang en vertrouwelijk gekend heeft en na zijn dood zijn dagboek gelezen heeft, dat hij opzettelijk achterhield bij alles wat hij uitgaf, is veel meer te weten gekomen.

En naarmate hij verlangde naar en *arbeidde voor de voortgang van het Koninkrijk van Christus*, was de uitkomst. Het behaagde God om van hem een instrument te maken voor het bewerken van de meest merkwaardige zaken onder de wilde Indianen, waarvan in deze laatste tijd van de wereldgeschiedenis sprake is. Er kwam verlichting, ontwaking, reformatie onder hen; zij kregen een andere levenskoers en levenswijze en werden wonderlijk vernieuwd. Een verslag daarvan is gepubliceerd in zijn reisverslagen, door hem opgesteld op last van *het Schotse Zendingsgenootschap* waar hij in dienst was. Ik zou de lezing ervan willen aanbevelen aan allen die vreugde scheppen in de wonderen van Gods genade en die willen lezen wat het Christelijk gemoed bijzonder vermaak en profijt biedt.

Niet minder buitengewoon dan de dingen uit zijn leven die al genoemd zijn, waren *zijn blijvende kalmte, vrede, verzekerdheid en vreugde in God, gedurende de lange tijd dat hij voor de dood lag zonder de minste hoop op herstel*. Die behield hij zonder onderbreking tot het eind. En dat terwijl zijn edele delen elke dag gevoelig gekweld werden door zijn ziekte, die hem vaak in die toestand deed zijn dat hij en anderen achtten dat hij op sterven lag. De gedachten aan de naderende dood schenen hem niet in het minst neerslachtig te maken, maar veeleer moed te geven en zijn gemoed op te beuren. En hoe meer de dood naderbij kwam, hoe meer hij ernaar scheen te verlangen. Niet lang voor zijn dood zei hij, dat de overweging van de dag des doods en de oordeelsdag hem lang bijzonder zoet geweest waren.

En een andere keer zei hij dat hij alleen maar kon denken dat zulk een vergaan lijk als dat van hem slechts geschikt was om in het graf geworpen te worden; dit scheen hem de juiste manier om ervan af te komen. Hij sprak vaak over de dag van zijn dood als heerlijk. Hij noemde hem: "Die heerlijke dag."

Op sabbatmorgen 27 september had hij ongewone eetlust, die hij beschouwde als een teken van de naderende dood. Hij zei dat hij het als een gunst zou zien als dit zijn sterfdag mocht zijn en hij verlangde naar die tijd. Eerder had hij gezegd dat hij zijn broer verlangde te zien, die hij uit Jersey terugverwachtte. Maar toen sprak hij over hem en zei: "Ik ben bereid heen te gaan en hem niet meer te zien. Het scheelt mij niet waar ik van moet scheiden, als ik maar eeuwig bij de Heere mag zijn." Toen hem die morgen gevraagd werd hoe het met hem ging, antwoordde hij: "Ik ben bijna in de eeuwigheid. God weet hoe ik ernaar verlang om er te zijn. Mijn werk is gedaan. Ik ben los van al mijn vrienden. De hele wereld zegt mij niets meer."

Op de avond van de volgende dag toen hij dacht dat hij ging sterven en anderen dat ook meenden, en hij slechts een gebroken gefluister kon voortbrengen, herhaalde hij vaak het woord "eeuwigheid" en zei: "Ik zal spoedig bij de heilige engelen zijn. Hij zal komen - Hij zal niet vertoeven."

Toen hij op een avond naar bed ging, zei hij tegen mij dat hij die nacht verwachtte te sterven. Hij voegde eraan toe: "Ik ben helemaal niet bevreesd. Ik ben bereid om deze nacht heen te gaan als het Gods wil is. Ik verlang naar de dood."

Soms zei hij: "Ik hoef niets meer te doen dan te sterven en dat zou ik dit ogenblik willen, als het Gods wil was."

Soms gebruikte hij die uitdrukking: "Waarom vertoeven Zijn wagens te komen?"

Hij scheen opvallend geoefend te zijn in *overgave aan de wil van God*. Hij heeft me

eens gezegd *dat hij verlangd had naar de uitgieting van Gods Heilige Geest en de heerlijke tijd van de kerk en gehoopt had dat die eraan kwam*. Hij zou hebben willen leven om in die tijd de religie te bevorderen, als het Gods wil was geweest. "Maar", zei hij, "hoe het ook is, ik ben bereid om alles te aanaarden zoals het is. Ik zou voor geen duizend werelden willen dat de keus aan mij was"

Hij sprak verscheidene malen over de verschillende manieren waarop een mens zou willen sterven. Hij vond het verachtelijk als men zou willen sterven om van pijn af te zijn of om slechts naar de hemel te gaan om daar een geëerde en hoge plaats te krijgen. Zijn eigen verlangen naar de dood scheen heel anders te zijn en met een edeler doel. Toen hij voor het eerst een soort diarree had, die beschouwd wordt als een van de laatste en dodelijkste symptomen van tering, zei hij: "O, nu komt de heerlijke tijd. Ik heb ernaar verlangd God volmaakt te dienen en God wil deze begeerte geven."

En in het laatste stadium van zijn ziekte gebruikte hij soms deze uitdrukkingen: "Het is mijn hemel God te behagen, Hem te verheerlijken, alles aan Hem te geven en helemaal aan Zijn heerlijkheid toegewijd te zijn. Dat is de hemel waar ik naar verlang; dat is mijn godsdienst; dat is mijn zaligheid en is het altijd geweest sinds ik veronderstelde dat ik de ware religie had. Allen die van die godsdienst zijn, zullen mij in de hemel tegenkomen. Ik ga niet naar de hemel om een hogere plaats te ontvangen, maar om God eer te geven. Het doet er niet toe waar ik in de hemel geplaatst zal worden, of ik daar een hoge of lage zitplaats zal hebben, maar om God lief te hebben, te behagen en te verheerlijken. Als ik duizend zielen had en zij iets waard waren, zou ik ze allemaal aan God geven; maar uiteindelijk heb ik niets te geven. Het is onmogelijk voor een redelijk schepsel om gelukkig te zijn zonder alles voor God te doen. God Zelf zou mij op geen enkele andere wijze kunnen zalig maken. Ik verlang ernaar in de hemel te zijn en met de heilige engelen God te prijzen en te verheerlijken. Mijn hart gaat uit naar het graf; dat schijnt mij een begeerlijke plaats toe. O, God te verheerlijken! Dat is het! Dat staat boven alles. Het is mij een grote troost te denken dat ik iets voor God gedaan heb in deze wereld. Het is maar heel weinig; toch heb ik iets gedaan en ik betreur het dat ik niet meer voor Hem gedaan heb. Er is niets in de wereld waard om voor te leven dan goed te doen en Gods werk af te maken, het werk te doen dat Christus deed. Ik zie niets in de wereld dat meer voldoening kan geven, dan voor God te leven, Hem te behagen en Zijn hele wil te doen. Het is mijn grootste vreugde en troost geweest om de belangen van de religie en van de zielen van mensen te bevorderen"

Nadat hij er zo naar aan toe geworden was dat hij de minste verwachting van herstel niet meer had, was zijn gemoed bijzonder ingenomen door ernstige zorg over de bloei van Gods Kerk op aarde. Dit scheen duidelijk voort te komen uit een zuiver belangeloze liefde tot Christus en begeerte naar Zijn heerlijkheid. *De bloei van Sion was een onderwerp waar hij veel mee bezig was en waarover hij veel sprak, en steeds meer naarmate de dood naderde*. Hij zei tegen mij, dicht bij zijn einde, *dat nooit in heel zijn leven zijn gemoed zo meegesleept was door verlangen en ernstige gebeden voor de bloei van het Koninkrijk van Christus op aarde als toen hij in Boston zo ernstig ziek was. Het scheen hem zeer te verwonderen dat predikanten en volk niet sterker genegen waren om te bidden om de bloei van de religie in heel de wereld*.

En hij sprak er verscheidene keren bijzonder zijn verwondering over uit dat men niet vuriger scheen om in te gaan op het voorstel dat laatst uit Schotland gekomen was voor een gemeenschappelijk buitengewoon gebed onder Gods volk om de komst van

Christus' Koninkrijk. Hij stuurde dit voorstel als zijn stervend gegeven advies aan zijn gemeente met de vurige wens dat zij aan dit voorstel zou voldoen.

Kort voor zijn dood zei hij tegen mij, toen ik zijn kamer binnenkwam: *Mijn gedachten hebben zich beziggehouden met het oude dierbare onderwerp: de bloei van Gods kerk op aarde. Telkens als ik wakker werd,"* zei hij, *"moest ik bidden om de uitgieting van Gods Geest en de voortgang van het Koninkrijk van Christus, waarvoor die lieve Verlosser zoveel gedaan en geleden heeft. Vooral dat doet mij er zo naar verlangen."* Slechts een paar dagen voor zijn dood wenste hij een psalm te zingen in betrekking tot de bloei van Sion. Hij maakte duidelijk dat zijn gemoed daar bovenal mee bezet was. Op zijn verzoek zongen wij een gedeelte van Psalm 102. Toen wij klaar waren, spande hij zich zo in dat hij zeer verstaanbaar een gebed deed, hoewel hij zo verzwakt was dat hij nauwelijks kon spreken. Hij bad niet alleen voor de aanwezigen en voor zijn eigen gemeente, maar ook ernstig voor de opleving en de bloei van de religie in de wereld. Vooral zijn eigen gemeente lag hem na aan het hart. Hij sprak er vaak over en gewoonlijk met buitengewone tederheid, zodat zijn spreken onderbroken werd en onverstaanbaar werd door gewezen.

Zo heb ik gepoogd om iets mee te delen over het karakter en het gedrag van de uitnemende dienaar van Christus wiens begrafenis we nu zullen bijwonen.

Hoewel ik het in alle gebrek gedaan heb, heb ik toch gepoogd om het getrouw te doen als in de tegenwoordigheid en de vreze van God, zonder vleierij, die te verafschuwen is in Evangeliedienaars, als zij spreken als boden van de Heere der heirscharen. Wij hebben zeker reden om ervan overtuigd te zijn dat de persoon over wie gesproken is, uit het lichaam uitwoont en bij de Heere inwoont; hij draagt nu een heerlijke kroon die bijzonder straalt.

Slot

Als wij nu zulk een voorbeeld beschouwen en zulk een zalig uiteinde, wat is er dan veel om ons, die nog leven, met de grootste ernst en ijver aan te sporen om een nuttig gebruik te maken van onze levenstijd, opdat wij ook bij Christus mogen zijn als wij het lichaam verlaten. De tijd komt, en wel spoedig wij weten niet hoe spoedig dat wij alles hier moeten verlaten om over te gaan tot een vaste, onveranderlijke staat in de eeuwige wereld. Wat is het dan de moeite waard om te arbeiden en te lijden en onszelf te verloochenen om voor die tijd een goed fundament beschikbaar te hebben, waarop wij kunnen steunen en waaruit wij kunnen putten. Wat is zulk een vrede, waarvan wij gehoord hebben, dan waard! En wat zou het ellendig zijn om in zulke omstandigheden te verkeren, in de uitwendige nood van een lichaam dat door de tering wegsmeelt en we de dood dagelijks voor ons zien met een ongeheiligd hart en onvergeven zonden, onder een vreselijke last van schuld en Goddelijke toom. Om dan tijdens ons ziek zijn veel verdriet en toorn te hebben en niets om ons gemoed te troosten en te ondersteunen, niets voor ons dan een snel verschijnen voor de Rechterstoel van een almachtige, oneindig heilige en toornige God en een eindeloze eeuwigheid van genadeloos lijden! De mens over wie we gesproken hebben, had daar een diep besef van. Hij zei, niet lang voor zijn dood: "Hoe zoet is het om aan de eeuwigheid te denken; de eindeloosheid ervan maakt ze zoet. Maar o, wat zal ik zeggen van de eeuwigheid van de goddelozen! Ik kan er niet over praten of denken! De gedachte eraan is vreselijk!" Een andere keer, toen hij sprak over een hart dat aan God en Zijn heerlijkheid toegewijd is, zei hij: "O, wat is het belangrijk om zulk een gestalte, zulk een hart te hebben als wij komen te sterven! Dit nu geeft mij vrede."

Wat is er veel, vooral in de dingen die opgemerkt zijn over deze uitnemende dienaar van Christus, dat ons, die tot hetzelfde grote werk van de Evangeliebediening geroepen zijn, moet aansporen tot ernstige zorg en inspanningen, opdat wij evenzo getrouw in ons werk mogen zijn; dat wij met dezelfde geest vervuld mogen zijn, opgewekt tot dezelfde zuivere en brandende vlam van liefde tot God en dezelfde zorg om de voortgang van het Koninkrijk en de heerlijkheid van onze Heere en Meester en de bloei van Sion. Wat hebben deze beginselen deze dienaar van Christus in zijn leven beminnelijk gemaakt en uiteindelijk zalig. De tijd zal weldra aanbreken dat wij ook onze aardse tabernakelen moeten verlaten en naar onze Heere gaan, Die ons uitgezonden heeft om in Zijn oogst te arbeiden, om aan Hem rekenschap te geven. O, wat komt het er voor ons op aan om alzo te lopen, niet als op het onzekere; zo te kampen, maar niet als de lucht slaande!

En zou hetgeen wij gehoord hebben ons niet moeten aansporen om van God af te hangen voor hulp en bijstand in ons grote werk en veel de invloeden van Zijn Geest te zoeken en vrucht op onze arbeid, met vasten en bidden? Daarin was hij, over wie we gesproken hebben, overvloedig. De beoefening hiervan beval hij op zijn sterfbed zeer aan, aan enige kandidaten voor de heilige dienst die aan zijn bed stonden, vanuit de eigen ervaring van de grote zegen die dit mee-bracht. Hij sprak er vaak over hoezeer predikanten de Geest van Christus in hun werk nodig hebben en hoe weinig goeds ze zullen doen zonder Hem. Als predikanten onder de bijzondere invloeden van Gods Geest staan, helpt het hen om het geweten te raken en (zoals hij het uitdrukte) er als het ware met de handen mee om te gaan. Daarentegen zonder Gods Geest, wat voor redeneerkunst en welsprekendheid wij ook gebruiken, hebben we maar stompjes en geen handen.

O, dat de dingen die wij gezien en gehoord hebben van deze buitengewone man, zijn heiligheid, hemelsgezindheid, arbeid en zelfverloochening, de bijzondere toewijding van alles wat hij had en was, zijn hart en leven aan Gods glorie en de wonderlijke gestalte die zo volstandig openbaar kwam in de verwachting van het sterven, de pijnen en benauwdheden die hij geleden heeft, in ons, predikanten en volk, moge doen leven het gepaste besef van de grootheid van het werk dat we in deze wereld te doen hebben. Laat ons ter harte nemen de uitnemendheid en de lieflijkheid van de religie van het hart en de ervaring en het leven en de zaligheid van zulk een levenseinde, en de oneindige waarde van het eeuwige loon als zij uitwonen uit het lichaam en bij de Heere inwonen. Dat het ons daadwerkelijk zou opwekken tot inspanningen in de weg van zulk een heilig leven, zodat wij tenslotte ook zulk een zalig einde mogen beleven. Amen.

EINDE